
NALEZINGEN IN OUDE JAVASCHE COURANTEN.

(Vervolg.)

CXXXI.

Krawang in 1828.

Reis van den commissaris generaal in die afdeeling.

Courant 30 Sept. 1828.

Het hoofddoel, zoo wij vernemen, van deze reize was, dwars door die landstreek henen gaande, zelve nategaan, welke middelen reeds aangewend waren en nog in het werk konden worden gesteld, zoo om de binnenlandsche communicatien te vermenigvuldigen en daardoor handel en landbouw te bevorderen, als om te onderzoeken, wat nog zou behooren gedaan te worden, om aan de onderscheidene takken van nijverheid die opbeuring en verlevendiging toetebringen, waarvoor dezelve vatbaar kunnen geacht worden. Het distrikt Krawang was, voor zoo verre wij weten, nog nimmer door eenig hoofd des bestuurs bezocht geworden, en men kan ligt beseffen, dat die reize, met zulk een belangrijk doel ondernomen, nuttige gevolgen voor dit uitgestrekte gewest hebben zal.

Den 2den September jl. begaf zich Z. Exc., met de heeren van haar gevolg, den waarnemend assistent resi-

vee, alles was vervolgens met asch bedekt en vertoonde een wintergezicht; alles had een onaangenaam en treurig voorkomen; het water uit de rivier was ondrinkbaar.

Te *Glagodowo*, aan den voet van het *Tengersche* gebergte, was men zondag middag verplicht geweest licht te onsteken; de zon was verduisterd en het geheel had het aanzien van maanschijn. De asch is echter, in den avond van laatstgemelden dag, van daar meer noordwaarts getrokken, hetwelk te *Passaroeang* werd ondervonden, daar er veel asch viel, de zon een gloeiend rood en de lucht een graauw aanzien had. Van het *Tengersche* waren nog geene berigten ontvangen, alleen dat de *Demang* van die plaats kennis heeft gegeven, dat er eene zware uitbarsting plaats had.

Te *Malang* lag de asch ruim drie dukatons dik.

CXLIX.

Rhinoceros-jagt in Pekalongan.

Cour. 28 November 1829.

Pekalongan den 18 Nov. 1829.

Onlangs alhier eene zoo zeldzame als belangrijke jagt op *Rhinocrossen* en wilde stieren bijgewoond hebbende, zoo wil ik u daarvan eene korte beschrijving geven, welke gewis door u met belangstelling gelezen zal worden.

Op den 14den dezer, begaven wij ons, als daartoe door den Pangerang regent van *Batang* uitgenoodigd, op weg

naar *Gringsing*, aan de oostelijke grenzen van deze residentie gelegen, en na aldaar overnacht te hebben, vervolgden wij onzen weg naar de plaats tot de jagt bestemd, welke slechts eene kleine paal zuidwaarts van den grooten postweg gelegen is.

De omstreek is aldaar geheel woest en genoegzaam onbewoond. Zware bosschen welke zich noordwaarts, 8 à 9 palen tot aan zee uitstrekken, schijnen deze gansche luchtstreek bij uitsluiting tot de bewoning van groot wild bestemd te hebben, waarop de jagt ondernomen zou worden.

Eene groote uitgestrektheid gronds was omheind geworden, en gelukkig waren reeds drie *Rhinocrossen* en acht wilde koebeesten, waaronder 6 stieren, eene koe en een jonge stier, op dit afgesloten terrein bij een gedreven; onverwijd had men de plaats met een sloot van 3 à 4 voeten diep en breed omringd, ten einde de *Rhinocrossen* te beletten de omheining door te breken; zijnde het bekend dat de *Rhinoceros*, tegen wiens kracht nagenoeg niets bestand is, zich door eene sloot laat tegenhouden.

Er waren van afstand tot afstand aan de omheining kleine bamboezen hutjes, 8 à 10 voeten van den grond geplaatst, waarop zich de jagers verdeelden. Aan de zuidzijde van de omheining bevonden zich duizenden van aanschouwers, welke uit de ver afgelegene dorpen waren te zamen gevloeid, om het schouwspel en het voordeel van deze jagt te genieten. Uit eigen beweging hadden honderden van Javanen tot de versterking der omheining en het uitgraven der sloot medegewerkt, alzoo zij zich ook een aandeel van den belangrijken buit beloofden. De Chinezen vooral stellen eenen grooten prijs op den hoorn, het bloed en de huid van den *Rhinoceros*, en het is opmerkenswaardig, dat zoo bij die natien als bij den Javaan, dezelfde eigenschap aan den hoorn van den *Rhinoceros* wordt toegeschreven, als die, welke in oude tijden in Europa daaraan werd toege-

kend. Zij beweren namelijk dat die hoorn door zekere merkleekens het vergif verraadt. Het bloed van den *Rhinoceros* wordt mede door hen beschouwd nuttig te zijn voor zware inwendige gebreken. De huid, het vleesch, de tanden, kortom alles wat tot den *Rhinoceros* behoort, wordt als geneesmiddelen en tegengift door de Javanen en Chinezen hoog geschat. Het vleesch van de wilde stieren is mede voor den Javaan een zeer gezocht voedsel.

Ieder werkte dus van zijnen kant met belangstelling mede, om zich van het wild te verzekeren.

Op de hoogste boomen van het afgesloten terrein waren jagers geplaatst, en inlanders, welke door kleine vuurwerken in de bosschaadjen te werpen, het wild, hetwelk aldaar verscholen was, moesten opjagen.

Zoodra wij ons op de aangewezen plaatsen begeeven hadden, hoorde men reeds het ontzettend geluid van den *Rhinoceros*, welke nabij onze zitplaats, door een klein bosch, nog voor ons oog verborgen was; maar door het gejoel der menigte en door het afschieten der vuurwerken, spoedig uit zijne schuilplaats te voorschijn trad. De *Rhinoceros* naderde ons langzaam, en ik ontveins niet, dat, op het eerste gezicht, mijne bezorgdheid zeer werd opgewekt, en ik met wantrouwen mijn oog sloeg op de kleine sloot, welke onze zwakke bamboezen stellaadje, van onze vreeselijke tegenpartij scheidde.

Wij lieten echter den *Rhinoceros* naderen, en niet voor dat wij denzelven goed onder het schot hadden, werden onze geweren op denzelven losgebrand. Zulks bragt het thans woedend geworden gedierte aan het deinzen, terwijl het eene wonde aan den hals was toegebracht en de overige schoten in den kop gevallen waren. Wij hadden onze kogels half met tin gemengd, zoo dat dezelve op dien kleinen afstand goed doorgedrongen waren.

Men zegt dat de *Rhinoceros* alleen aan de buik, de

oogen of in den omtrek der ooren kwetsbaar is. Ik heb echter voor in den kop twee met tin verharde kogels diep doorgedrongen gevonden. Op de huid van het ligchaam waren verscheidene kogels terug geslagen, welke door gaten van nog geen halven duim diep werden aangetoond.

De *Rhinoceros*, welke nu in de westelijke bosschaadje van het jagtperk terug gedreden was, ontmoette aldaar den troep wilde stieren, welke door denzelfden verjaagd wordende, met een verschrikkelijk geweld, blazende en snuivende langs de linie der jagers kwam henen snellen. De toegebrachte schoten deden twee stieren vallen, en wonden verscheidene derzelve.

De gewonde *Rhinoceros* vervolgde de stieren tot in het midden van het jagtperk, en ontmoette aldaar een tweede *Rhinoceros*, welke van de oostzijde was komen opzetten. Alstoen had een geweldig gevecht tusschen deze twee verschrikkelijke kolossen plaats, waarvan wij alleen aanschouwers konden zijn. De afstand waarop de strijders zich van ons bevonden was te groot om denzelfden met den kogel eenig nadeel te kunnen toebrengen, en ik geloof, dat al had zulks mogelijk geweest, de vurigste jager zelfs, bij een dergelijk gezigt, zijn wapen zoude hebben nedergelegd, alzoo hij alhier in veiligheid, een verbazend en allerseldzaamst schouwspel genieten kon. Het gevecht was van korten duur, maar woedend. De kleinste *Rhinoceros*, nader bevonden een wijfje te zijn, vlugtte met eene zware wonde in den kop van haren geweldigen vervolger af; weinig tijd daarna vertoonde zij zich, met een derden *Rhinoceros* voor onze zitplaats, en eenige wel gerigte schoten deden haar dood op de plaats ter neder storten. De derde *Rhinoceros*, die zwaar gewond werd, trachtte nu in zijne woede de omheining door te breken, zoodat wij eene lilla met schroot geladen, welke beneden ons geplaatst was, op denzelfden lieten losbranden, waardoor hij aan het

wijken gebragt werd en de omheining woedend langs liep, maar door de sloot en het geschreeuw der aanschouwers werd terug geschrikt, tot dat een schot uit een der boomen denzelven ook ter neder velde.

De overblijvende *Rhinoceros*, die nog woedend rondliep, ontmoette nu in het midden van het perk een wild zwijn, hetwelk door hem met verbazende kracht naar de hoogte werd opgeworpen, zoodat het zwijn dood weer neder plofte.

De troep wilde stieren werd telkens door hem verjaagd, en in een aanval, zagen wij den *Rhinoceros* eene wilde koe den ganschen buik openscheuren, zoodat het dier met uithangende ingewanden het jagtperk rondliep. De gewonde *Rhinoceros* liet nu in het kleine bosch, hetwelk wij regt voor ons hadden, het vreesselijkst klaaggeluid hooren en spoedig zagen wij door de bewegingen der zwaarste boomstruiken, welke even als grashalmen onder zijne treden neder bogen, dat hij weder op onze zitplaats afkwam. Toevallig ontmoette hij de door ons gevelde wijfjes *Rhinoceros*, welke met nieuwe woede door hem werd aangevallen en geheel het onderste boven gekeerd werd. Op hetzelfde tijdstip hadden wij gelegenheid weder verscheidene schoten op den reeds zoo zwaar gewonden aanvaller te lossen, dewelke hem zijne prooi en onze nabuurschap verlaten deden.

Korten tijd daarna vertoonde hij zich onder een der groote boomen aan de zuidzijde van het perk, waaruit een behendig inlandsch jager van *Japara* hem het doodelijk schot toebrengt, hetwelk alzoo den laatsten en derden *Rhinoceros* vallen deed.

Het gejuich der menigte was alstoen zeer groot en honderden van Javanen traden nu van alle kanten in het jagtperk, om zich van hun aandeel van den *Rhinoceros* te verzekeren. De onvoorzigtigen lieten zich zelf niet af-

schrikken door de nog rondlopende en gewonde wilde stieren, welke, wel is waar, afgemat in de digte struiken verscholen waren, maar toch van tijd tot tijd, onderling vechtende, het jagtperk doorhouden.

Wij deden alles wat mogelijk was om de Javanen te beletten de *Rhinocerossen* geheel te schenden, maar vruchteloos; dezelve waren in korten tijd van huid en vleesch beroofd, en met veel moeite is het mij gelukt de koppen te mogen behouden.

De grootste had een hoorn, welke nog geen voet lengte had, waaruit ik opmaak, dat die *Rhinoceros* nog zeer jong moet geweest zijn.

De overblijvende wilde stieren werden van tijd tot tijd nedergeschoten, en de kleine stier levendig gevangen.

Ten drie ure in den namiddag lagen alzoo drie *Rhinocerossen* en zeven wilde stieren in het jagtperk geveld, en hiermede was onze jagt geëindigd, welke aan aanschouwers en deelnemers het levendigst genoeg verschaft had.

Wij keerden naar ons nachtverblijf terug, werwaarts ook de gevangen stier in een bamboezen hok werd overgebracht, en moesten aldaar nog door een voorval bejegend worden, hetwelk ons allen niet weinig stof tot scherts en lagchen gegeven heeft.

Te middernacht namelijk ontwaakte ik door een buitengewoon geraas binnen het huis. Ik stond van mijne slaapplaats op en begaf mij naar buiten, toen eensklaps de jonge stier, die uit zijn hok gebroken was, op mij afkwam, mijne opene slaapplaats binnenholde, op het bed sprong en alles aanviel wat hem voorkwam. Van daar beproefde hij een sprong op het bed van den heer T. . . , die nog gerust lag te slapen, maar gelukkig verwarde zich de stier in de gordijnen, welke dicht waren. De heer T. . . sprong verschrikt ten voorschijn en spoedig raakten wij allen op de been, om eene nieuwe jagt te beginnen, welke gevaarlij-

ker dan de afgeloopene had kunnen worden, zoo de jonge stier niet spoedig de opene deur gevonden had, welke hem, den weg op, weder naar de bosschen deed terug ijlen.

CL.

Uittreksels van een verslag over Sumatra's Westkust.

1.

Overzicht van den handel.

Courant van 5 November 1829.

Batavia 31 Oct. 1829.

Wij zijn dezer dagen in de gelegenheid gesteld geworden, om betrekkelijk Sumatra's Westkust eenige belangrijke berigten te lezen. Dezelve zijn medegedeeld door een der zaken kundig ambtenaar, aan wien het gezag over dat gedeelte van onze Nederlandsche Indische bezittingen, gedurende een geruimen tijd, is toevertrouwd geweest, en die thans van daar op Java is teruggekeerd. Wij hebben vermeend onze lezers geen ondiens te zullen doen, door hun van tijd tot tijd eenige dier berigten mededeelen, tot welk einde wij al dadelijk een aanvang nemen met het volgende *Overzicht over den handel op de Westkust van Sumatra.*

Om zich van den handel op de Westkust van Sumatra een juist denkbeeld te vormen, moet men denzelfden afzonderlijk beschouwen.

Vooreerst komt in aanmerking de uitgestrektheid der zoogenaamde Atchinesche peperhavens; te weten: van de noordpunt van het eiland, of van *Atche* tot aan *Baroes*; dit gedeelte der Westkust van Sumatra strekt zich uit van 20 tot bijna 60 noorderbreedte. Van gemelde